

Aktivisternas sommar

Sen sommaren 2023 har Neovas torvtäkt i Grimsås varit föremål för olika aktioner från aktivistgruppen Återställ Våtmarker och så även i år.

Det handlar inte om vanliga demonstrationer utanför verksamheten utan om omfattande intrång som pågår under cirka två veckors tid med det uttalade målet att stoppas all produktion av torv. Aktivisterna tar sig in på täktområdet och ställer sig i vägen för eller klättrar upp på maskinerna.

Neova har samtliga tillstånd på plats och driver en laglig verksamhet och deras utgångspunkt var att försöka göra det även under de veckor som aktivisterna bedrev sin aktion. Tidigare år har polisen i försökt freda företaget och se till att verksamheten kunnat fortgå. De har gripit och forslat bort aktivister men i år valde polisen istället att försöka med dialog och hänvisade till demonstrationsrätten vilket i praktiken gjorde att Neovas verksamhet stod still under två veckors tid.

När aktivisterna inte fick något motstånd från samhället eskalerade de konflikten genom att sprida solros- och vallfrö över produktionsytorna inte bara på täkten i Grimsås utan även på närliggande täkter. Torven som används i odlingssubstrat förlorar på så vis sitt värde och kan inte säljas till odling. Torv är dessutom en unik råvara vars egenskaper inte fullt ut kan ersättas av andra material. Störd produktion får därför konsekvenser längre ned i kedjan, för bland annat yrkesodling och livsmedelsproduktion.

Neova blev den utsatta parten

Grimsås har ibland framställts som en konflikt mellan två intressen: torvföretaget och miljöaktivisterna.

Neova som har tillstånd till sin verksamhet har inte sökt konflikten. Neova befann sig där för att bedriva sin verksamhet, med personal, maskiner och entreprenörer. Aktivisterna reste dit för att stoppa verksamheten.

Ändå fick Neova bära konsekvenserna genom produktionsbortfall, ekonomiska skador och arbetsmiljörisker.

Torvproduktion är väderberoende och förlorade produktionsdagar kan inte självklart tas igen senare.

Efter hand hamnade också polisens agerande i centrum. Neova upplevde att verksamheten inte fredades tillräckligt. Samtidigt hänvisades företaget bland annat till möjligheten att självt be människor lämna området och skydda sin egendom.

Det skapade en orimlig situation. Skulle företagets personal själva ingripa mot aktivister och riskera konfrontationer för att kunna fortsätta den verksamhet staten redan gett dem tillstånd att bedriva? Skulle fem anställda hos Neova mota bort över 100 aktivister medan polisen skulle stå vid sidan av?

Grimsås handlar om mer än torv

Den viktigaste frågan efter Grimsås handlar egentligen inte om torv utan om rättsstatens förmåga att skydda laglig verksamhet.

Sverige har ett omfattande system för miljöprövning. Företag kan lägga år och stora resurser på att få tillstånd. Myndigheter och domstolar väger olika intressen mot varandra och beslutar vilka verksamheter som får bedrivas och på vilka villkor.

Den som vill förbjuda torv har självklart rätt att demonstrera, opinionsbilda och försöka ändra lagen. Men om en grupp genom blockader och andra aktioner kan åstadkomma det verksamhetsförbud som den demokratiska processen inte beslutat om uppstår ett principiellt problem.

Då flyttas makt från lagstiftare, myndigheter och domstolar till den grupp som är beredd att gå längst.

Därför angår Grimsås fler än torvbranschen. Nästa gång kan det handla om lantbruk, skogsbruk, gruvor eller energiproduktion.

Neova hade samhällets tillstånd att bedriva sin verksamhet. Ändå kunde andra under veckor hindra detta.

Grimsås lämnar därför efter sig en enkel fråga:

Vad är ett lagakraftvunnet tillstånd värt om samhället inte säkerställer att det också kan användas?